

NYELV *VILÁG*

23

2020

NYELV VILÁG

A BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM
IDEGEN NYELVI ÉS KOMMUNIKÁCIÓS INTÉZETÉNEK
SZAKMAI KIADVÁNYA

23

2020

Szerkesztőbizottság

Barthalos Judit, Dr. Hegedüs Gyula, Hukné Dr. Kiss Szilvia,
Karl Nikoletta, Dr. Kéri András, Szendrői Ildikó

Alapító-főszerkesztő

Dr. Kéri András (2004–)

Technikai szerkesztő

Deák Gabriella

Szerkesztőség címe:

1054 Budapest, Alkotmány u. 9-11.

ISSN 1786-0636

Felelős kiadó: Dr. Szegedi Krisztina

Készült a BGE Külkereskedelmi Kar házi nyomdájában.

Modernizáció és tanulás. Párhuzamos folyamatok Mexikóban

DR. SCHILLER KATALIN

KVIK

Bevezetés

A modernizáció egy olyan gazdasági folyamat, amelynek társadalmi és kulturális hatásai is vannak. A szakkifejezést az 1950-es években vezették be a társadalomtudósok, és azokra a folyamatokra értették, amelyek a kutatók egyik csoportja szerint már a felvilágosodással és a francia forradalommal elkezdődtek, míg a tudósok egy másik csoportja szerint csak a XIX. század második felében, a technika fejlődésének köszönhetően indultak el, és folytatódtak a gyarmatbirodalmak felbomlásának idején.

A modernizáció első elmélete azon alapult, hogy a gazdaságilag kevésbé fejlett országok a piacgazdaságra épülő és a világpiachoz kötődő átalakuláson mennek majd keresztül a gazdaságilag fejlett államok támogatásával és segítségével. Az elképzelések szerint ez a folyamat elvezet a jólét, a szabadság és a plurális demokrácia társadalmába, egy olyan világba, amelyet az Egyesült Államok és a korábbi nyugat-európai nagy gyarmattartók képviseltek.¹

A fogalmat Sárkány Mihály² szerint alapvetően kétféleképpen szokták használni. Az egyik – ezt használom e tanulmányomban – a modernizációt az industrializáció hatásaként, a nemzetállamok kialakulása után megkezdődött folyamatokként fogom értelmezni. Ezekhez a második világháború után csatlakoztak az USA által nyújtott segélyek és támogatások, amelyek hatására bizonyos országok függőségi helyzetbe kerültek e nagyhatalommal szemben. Ez vezette a tudósokat a függőségi elméletek megalkotásához.³ Ezek az elméletek mindenekelőtt a *Harmadik Világ* országaira vonatkoztak, melyek közül a latin-amerikai országok az *Alianza para el Progreso* nevű szervezeten keresztül kaptak hasonló segélyeket az Egyesült Államoktól, mint Európa egyes országai a Marshall-segélyt.⁴

A korai modernizációs elméletek egységes fejlődést képzeltek el minden ország számára, amely során a kulturálisan és gazdaságilag elmaradt országokban megindul a változás a jóléti társadalom irányába, az életszínvonal emelkedik, és megvalósul a plurális demokrácia. Ezek az elméletek az 1950-es és 1960-as évektől voltak jellemzők. Mivel a *Harmadik Világ* országai nem jutottak arra az eredményre, amelyet a „fejlett országok” vártak tőlük, az 1970-es évekre kialakultak az említett függőségi elméletek, amelyek felvetették a helyi kultúra, illetve a hagyománytisztelet visszahúzó erejét is.⁵ Később pedig létrejöttek azok a teóriák, amelyek úgy gondolták, hogy különböző kultúrák különbözőképpen reagálnak a változásokra. Vannak, amelyek lassabban, vannak, amelyek gyorsabban változnak. Így alakult ki a sokféle modernitás elmélete, amely a fejlődés fogalmát is újra értelmezte, mivel az eredeti fejlődési elméletek valójában a nyugat-európai fejlődést felsőbbrendűnek tekintették a többi kultúrával szemben, így etnocentrikus szempontból – vagyis saját kultúrájuk és értelmezésük alapján, a másik kulturális szokásait figyelembe sem véve – tekintettek az „elmaradott” kultúrákra, és ezáltal jutottak téves következtetésekre.⁶

¹ Sárkány 2012: 11.

² Lásd Sárkány 2012: 11.

³ Ságvári 2011: 10.

⁴ Reyes 2009: 121.

⁵ Lajos 2013: 44.

⁶ Lásd Szász 2008.

Napjaink kutatásainak ez utóbbi teóriák képezik az alapját, amelyek segítséget nyújtanak az aktuális változások megértéséhez. Ez azért is szükséges, mert a technikai fejlődés nem állt meg az elmúlt hatvan évben, sőt az utóbbi húsz évben különösen felgyorsult, az aktuális gazdasági változások pedig ugyanúgy hatnak az „elmaradott” térségekre, mint korábban. Mind a technikai, mind a gazdasági és a kulturális változások olyan újabb jelenségeket hoznak létre (valójában nem csak) az „elmaradott” országokban, hogy a társadalom vezető rétegei és a tudósok is kénytelenek újabb értelmezési kereteket találni egy-egy ilyen jelenség elemzéséhez.

Ezért is tartom fontosnak a modernizációs folyamatok legújabb korszakának vizsgálatát és értelmezését is. E tanulmányban egy konkrét esetet fogok bemutatni, vagyis azt, hogy kutatási terepemen – Mexikó keleti részén, Veracruz államban, Papantla megyében, egy totonák indián faluban – ezek a változások hogyan jelentek meg az utóbbi harminc évben, és milyen újabb változásokhoz vezettek.

A terep

Kulturális antropológiai terepmunkát több ízben végeztem Mexikó említett részén, amely alapján több tanulmányom is megjelent a *NyelvVilág* oldalain. A totonákokról – akik földműves, falusi indiánok – részletes leírás található a *NyelvVilág* 6. számában,⁷ a kulturális antropológiai terepmunkáról pedig a *NyelvVilág* 22. számában⁸ adok részletes összefoglalót.

Itt annyit említenék meg a Papantla megye tengerparti síkságán található faluról, hogy kb. húszperces autóra található Papantla (2010-ben 53.546 lakos) várostól, és átmenő forgalmat biztosít a PEMEX nevű mexikói olajtársaságnak, amely kitermelésének egy jelentős részét végzi a területen. A falu lakossága jelen pillanatban 1500 fő körüli, a lakosság eredendően földműves, de a földek elaprózódása miatt napjainkban már nem tudnak eltartani egy családot, így a keresők nagy része más, általában fizetett munkát (is) vállal. A földek elaprózódásának két oka volt: 1.) a totonák örökösödési szokások szerint a fiúgyermek egyforma méretű földet örökölnek, 2.) ezen a területen a föld a függetlenség óta magántulajdonban van, így bármikor, ha valakinek pénzre volt szüksége, eladhatta a földjét. Ezt sokan korábban meg is tették, így a földek kevesek kezén összpontosulnak, míg sokan csak kis telkekkel rendelkeznek, vagy egyáltalán nem rendelkeznek földdel. Ezért kényszerülnek más munkákat (is) vállalni.

Ez a folyamat már a XX. század elején elkezdődött a régióban, sőt már a XIX. században, a függetlenné váló Mexikó teljes területén is problémát jelentett, ám az azóta bevezetett különböző reformok újra osztották az addig felhalmozott földeket. Ezek a reformok nem voltak mindig sikeresek, és napjainkra az említett okok miatt hasonló helyzetbe került a falusi lakosság nagy része. Ez a folyamat az első példa a modernizáció hatására a régióban. Ugyanakkor napjainkban mégsem merült fel ismét a földek újraelosztása, hogy megoldja a problémát. És hogy miért nem? Erre a kérdésre újabb modernizációs jelenségek megfigyelése adja meg a választ.

A modernizációs folyamatok a faluban

A falu leírásának folytatása azért került ebbe a fejezetbe, mert szinte minden olyan tulajdonság, amely egy falut jellemez, a máig is tartó modernizációs folyamatok hatásaként jött létre. Már a falu megalapítása 1959-ben is része a modernizációs folyamatoknak. A falu két részből állt korábban: a felsővégből és az alsóvégből. A hatosztályos elemi iskola a falu felső végén volt. De az alsó vég is szeretett volna egy iskolát, amit annak rendje és módja szerint kérelmeztek, és – elmondásuk szerint – a megye vezetése támogatta is, de az iskola mégsem épült fel. Ezért az alsóvég kezdeményezte a

⁷ Schiller 2007: 11–20.

⁸ Schiller 2019b: 55–62.

felsővégtől való elszakadását és a függetlenné válást. A függetlenség „kivívása” egy hosszabb ideig tartó folyamat volt, amelyet itt helyhiány miatt nem fejtek ki.⁹

Viszont azt fontos megemlíteni, hogy a független falu első dolga az elemi iskola megnyitása volt 1960-ban, amelyet főleg fiúk végeztek el, a lányok pedig csak egy-két osztályt jártak ki. Ezután – a modernizációs folyamatok által újabb szakaszának tartott időszakban – 1990-ben megnyílt a három osztályos középiskola, majd 1994-ben a szintén három osztályos érettségit adó gimnázium is, ahol pénzügyi és számítógépes ismereteket is tanulnak a diákok. Ez utóbbi iskola területét a falunak kellett megvásárolnia az akkori tulajdonosától, aki bizonyos pénzösszeg ellenében jogerős adás-vételi szerződéssel adta át a területet (ez is az újabb szokások közé tartozik).

Míg korábban a falu gyermekeinek csak egy része, főleg fiúk tanulhattak az iskolákban, addig napjainkban a gyerekek majdnem 100%-a kezdi el az általános iskolát megelőző 1974-ben indított *preescolart*, és a folytatásaként kb. 95%-uk jut el a különböző iskolákon keresztül az érettségiig. Az oktatásban a lányok és a fiúk egyformán vesznek részt.

Az elemi és a középiskola már állt, azonban az elektromos áramot csak 1992-ben vezették be a faluba, ahol ma a diákok videókon keresztül tanulják meg az órai tananyagot, és minden iskolában van számítógép és az érettségit adóban internet is. Egyébként egy internetes számítógépekkel felszerelt helyiség működik a faluban. Az elektromos áram bevezetése óta pedig mindenkinek lett tévéje, rádiója és a technika fejlődésével magnója, CD lejátszója, MP3 lejátszója stb. A szövetségi kormány 2008 körül egy programmal támogatta a szegénynek definiált családokat, és minden gyermekkel rendelkező család laptopot kapott a program során. Az iskoláztatást a szövetségi kormányok az 1990-es évektől támogatják pénzügyi segítségekkel. Korábbi köznyelvben használt nevei – *Progresas*, *Oportunidades*, *Prospera* – mind a fejlődés és egy jobb élet reményét sugallják, míg a legutóbbi kormány a programot *Benito Juárez* ösztöndíjnak¹⁰ nevezte át.

A falu infrastruktúrájáról a következők mondhatók el: mivel a falu Papantla és a tengerpart közötti átmenő forgalmú úton helyezkedik el, a főút aszfaltozott, míg a mellékutcákat esős évszakban sár borítja. Az országúton korábban több busztársaság üzemeltetett buszjáratokat, ma inkább iránntaxikkal lehet Papantla és a falu között közlekedni. Az iránntaxiba annyian szállnak be, amennyien beférnek, a tarifák pedig a távolság szerint alakulnak.

Az áram mellett 2013-ban a vízvezeték is megérkezett a faluba, ám a *Colonia* nevű részig már nem jutott el. Viszont használni sokan nem is használják, mert fizetni kell érte. A használói egy része automata mosógéppel mos, míg a többiek kézzel mosnak. A vezetékes víz elvileg iható, azonban Mexikóban senki semelyik területen sem ajánlja a fogyasztását. Korábban a faluban kutakból húzott vizet tisztítottak iváshoz, ma 18 literes palackokban veszik a tisztított vizet. A faluban több bolt is üzemel. Hűtőszekrény, turmixgép majdnem minden háztartásban van. Sokan még a nyílt tűzhelyet használják, de már megjelent a palackos gáz és a hozzátartozó gázrezsó is.

A faluban az idősebbek között akad még néhány olyan ember, aki tradicionális népviseletben jár, míg a középkorúak – és főleg a nők – kifejezetten olyan ruhákban járnak, amelyet indián nők viselnek. Természetesen, nem létezik „indián divat”, de mégis olyan szabású és varrású ruhákról van szó (nőknek szoknya, blúz, férfiaknak nadrág, ing), amelyek csak rájuk jellemzők. A fiatalok viszont már ugyanúgy öltözködnek, mint városi társaik: farmer és póló a legelterjedtebb viselet. A lányok, asszonyok is nadrágban járnak – míg a középkorú nők mind szoknyában –, és sokan csodálkoznak a farmert egyáltalán nem viselő és gyakran szoknyában járó, külföldi nőn.

⁹ Erről részletesen lásd: Schiller 2019b: 209-210.

¹⁰ Lásd részletesen <https://www.gob.mx/becasbenitojuarez>.

A falu egyéb jellemzőit lehetne még sorolni (pl. egészségügyi szolgáltatások, olajkutak, vallási csoportok stb.), azonban e tanulmány kerete nem teszi lehetővé minden részlet kifejtését. Itt inkább egy ízelítőt adtam abból, hogy milyen újítások jelentek meg a faluban az utóbbi főleg harminc évben, ami, természetesen, magával vont sok más változást is mind társadalmi, mind gazdasági és kulturális szinten.

Tanulás az új évezredben: az iskolarendszerű oktatás

A tanulás az emberi egyedfejlődés legfontosabb része, amely egész életünkben végigkísér minket. A tanulás folyamata, vagyis az a módszer, ahogy a különböző tudásokat és ismereteket elsajátítjuk, sokat változott Európában az elmúlt száz évben, a mexikói indiánok világában pedig az elmúlt harminc évben. Az első nagy változás, ami lezajlott maga az iskolarendszerű oktatás tömegessé válása volt, amelyet Európában fokozatosság jellemzett, hiszen kb. ötven-száz év állt rendelkezésre hozzá. Ehhez képest Mexikóban szinte egyik pillanatról a másikra alakult ki. Európában először az elemi iskolák nyíltak meg mindenki számára, majd egyre többen kaptak lehetőséget magasabb iskolákat végezni. Ma pedig már statisztikákkal is rendelkezünk a tanulók számáról és végzettségéről.

Ezzel szemben kutatási terepemen a helyzet három évtized alatt gyökeresen megváltozott. Míg a szülők gyakorlatilag írni-olvasni sem tudnak, addig a gyerekeik hirtelen érettséggel rendelkeznek. Egy olyan fokozatú bizonyítvánnyal, amelyről több szülő csak felnőtt korábban hallott először. Van-e az oktatás ilyen széleskörűvé válásának hatása a társadalom és az élet különböző szféráira? Természetesen, van. A kérdés csak annyi: konkrétan milyen hatások figyelhetők meg a helyi társadalomban?

Jelen tanulmányban, helyhiány miatt, csak néhány fontosabb példát emelek ki. Az első és legfontosabb dolog, hogy a fiatalok megtanulnak írni-olvasni, ami óriási előrelépés a magukat analfabétának tartó szülőkkel szemben. Emellett az iskolában szert tesznek matematikai, történelmi, irodalmi ismeretekre, kitágul a világ, információt szereznek saját országukról, megismerkednek olyan területek földrajzával, ahová sohasem jutnak el, olyan új információk birtokába kerülnek, amelyekről szüleik még álmodni sem mertek.

Mindezt az iskolapadban, speciális tévéműsorokon keresztül teszik, amelyekben szakembereket látnak, hallanak, akik megtartják nekik a 30 percesek órákat. Utána 15 percet kapnak, hogy tanárukkal megbeszéljék, ha valamit nem értettek, vagy hogy a megkezdett feladatot befejezzék. Házi feladat, tanulnivaló mindig van. Ezek a tévéműsorok csak a középiskolában vannak, a hatosztályos elemiben egy tanító kíséri végig a gyerekeket, és az összes tantárgyat ő tanítja. Az elemi- és középiskolai tanárok diplomás, azonban nem tanárnak képzett szakemberek, ugyanis – véleményem szerint – a relatíve hamar megnyitott, temérdek mexikói iskolába nincs elég tanár képesítésű ember, ezért bárkit felvesznek tanárnak, csak egy BA fokozatú diplomát követelnek meg tőle.

A tanítói, tanári pálya nehéz, de vonzó, mert állandó munka, „jó” fizetés, sok fizetett szabadsággal (Mexikóban van, akinek egyáltalán nincs), és délután 14 óráig tartó munkaidővel. Az érettségi adó gimnáziumi munkához szükséges tanári végzettség, ott szaktanárok is vannak, de a nagy részük tévéműsorokon keresztül tanítja majdnem az összes tantárgyat egy adott osztálynak.

Az iskolai oktatás hatékonysága

Egy kiterjedt kutatás hiányában nehéz megmondani, mennyire hatékonyak ezek az iskolák, de interjúk, beszélgetések és tapasztalatok alapján néhány dolog megfigyelhető. Ezek a következők:

- 1.) A diákok nem szeretnek iskolába járni, nem szeretnek tanulni.
- 2.) Nem különösképpen érdeklik őket az iskolában tanultak, egy-két érdekességet leszámítva.¹¹
- 3.) Olvasni tudnak, ugyanakkor nem gyakorolják. Sem könyvet, sem újságot nem olvasnak, csak facebook-os bejegyzéseket.
- 4.) A facebook-os bejegyzések tanúsága szerint, rosszul írnak. Számoláshoz pedig számológépet használnak.
- 5.) Az iskolát szükséges rossznak élik meg, egyetlen cél lebeg a szemük előtt: „kell a papír”. Mert minél magasabb iskolád van, annál jobb állást kapsz. Egy állás pedig akkor jobb – függetlenül a tevékenységtől magától –, ha minél magasabb a fizetésed.
- 6.) Ennek függvényében nagyon rossz eredményekkel tanulnak, sokan bukdácsolnak is közülük.
- 7.) Egészen más igényekkel rendelkeznek iskola utáni életükkel kapcsolatban, mint szüleik.

Egy általam végzett felmérés szerint, már sokaknál a foglalkozás, a munka kiválasztásánál nagy szerepet játszik a fejlődés és az önmegvalósítás gondolata. Sokan szeretnének sok pénzt keresni, hogy családjukat segíteni tudják. A kamaszok esetében pedig megjelenik a szórakozás, „az érdekesebb élet, mint egy faluban” igénye is. Ezzel szemben szüleikben az munkálkodik, hogy lehetőleg minél közelebb maradjanak a fiatalok a családhoz, és „annyit keressenek, hogy el tudják tartani a családot, ha szűken is, de a betevő meglegyen.”

A 7.) pontban megfogalmazott igények véleményem szerint, nem csak az iskola hatásának tudhatók be. Ma ugyanis az egyik legfontosabb „kereseti lehetőség” a nagyvárosokba való vándorlás és a gyári munka. A falu lakosságának jelentős része él már nagyobb városokban, ahová invitálják felnőtté vált rokonaikat, és közben beszámolnak nekik életszínvonaluk emelkedéséről és lehetőségeik növekedéséről, valamint a városi élet előnyeiről, köztük a szórakozási lehetőségekről is. Így egyre vonzóbbá teszik a városi életet a falusi élettel szemben. És mivel a gyári munkánál is előnyt jelent az érettségi, a diákok végül is, a bizonyítványok miatt, fontosnak tartják iskolai tanulmányaikat, és nem akarnak földműveléssel foglalkozni.

Az iskolával párhuzamos tanulás

Ez alatt a kifejezés alatt azt értem, amikor valaki nem végzett iskolákat, és mégis rengeteg ismerettel rendelkezik. Kikről van szó, és hogyan tanultak vagy hogyan tanulnak ők? Ők a ma már nagyszülő vagy dédszülei rétegbe tartozó, középkorú vagy idős felnőttek. Ők azok, akik még nem végeztek iskolákat. Vagyis a férfiak a „hat elemi”, a nők pedig egy vagy két osztályt az elemiből. Ritkább esetben az egész elemi iskolát a férfikkal együtt. Ők, mivel magukat analfabétának tartják, nem olvasnak és nem írnak. Dokumentumokat az aláírásukkal hitelesítenek, de mióta megjelent az ujjlenyomattal való azonosítás, adott esetben azt választják. Ugyanakkor, ha elbeszélget velük az ember, kiderül, többen olvassák a Bibliát és egyéb vallási szövegeket, valaki jegyzeteket készít az üzleti életéhez, számításokat végez a bevétellel és kiadással kapcsolatban, többen olvassák a helyi ingyenes pamfletszerű újságokat, sőt valaki facebook-os hírfolyamokat is. Mobiltelefont ők is elkezdtek használni, valaki csak telefonálására, de valaki megtanult sms-t is írni. Van, akinek azért nem megy az olvasás, mert rossz a szeme, de ha nem szégyelli, szemüveget vesz fel.

Ezek az emberek ugyan az iskolai tananyagról nem sokat tudnak, de rengeteg ismerettel rendelkeznek a földművelés területéről: ismerik a növények természetének csínját-bínját, és értenek a baromfitartáshoz is. Sokan gyógyító növényeket is ismernek, és pontosan tudják, melyik milyen betegséget gyógyít. Vallási életük rítusait, szokásait nagyon jól ismerik, a szertartások különböző kellékeit tudják, mikor hogyan kell használni.

¹¹ Ezek az érdekességek a totonákok korábbi világképének ellentmondó dolgok, vagy olyanok, amelyekről soha nem beszéltek a gyerekek szüleikkel korábban.

Hogyan tanultak eddig ők? Természetesen folyamatosan, résztvevő gyakorlással. Vagyis ott voltak szüleik mellett kicsi koruktól fogva, hallgatták a magyarázatokat, gyakorolták a mozdulatokat és a szertartásokat, és felnőtt korukra „beletanultak” azokba a tevékenységekbe, amit végezniük kellett.

Változott-e ez a folyamat az utóbbi harminc évben? Igen, gyökeresen. Egyrészt az előző fejezetekben láthattuk, hogy a fiatalok az iskolában (csak úgy, mint nálunk) egész más módon tanulnak, mint szüleik tették, másrészt a modern technika megjelenésével nemcsak a fiatalok, hanem az idősebbek is újabb információk birtokába jutnak.

A szülők ismereteket gyakran a saját gyerekeiken keresztül sajátítanak el, akik meglepetten mesélik otthon az iskolában tanultakat. De információ áramlik a médián keresztül is, amelynek segítségével számottevő ismeretanyag jut el ma már az indián falvakba is. A helyi rádiók kevés újdonsággal rendelkeznek ugyan, viszont velük szemben a faluban akár 100 tévécsatorna is fogható, köztük dokumentum- és sportcsatornák is. Így olyan emberek, akik tíz éve nem néztek tévét, ma rendszeresen onnan kapják a híreket, és tisztában vannak pl. a legújabb politikai változásokkal is (amiről korábban nem tudtak). Sőt külpolitikai híreket is néznek – bár csak elvétve –, amelyek meglepik őket, mikor beszámolnak arról, hogy például általuk nem ismert országokban milyen háborúk dúlnak. Minden tévéműsorban van számukra újdonság, amely egy újabb tanulás is egyben. Ugyanakkor nagyon fontos megemlíteni azt is, hogy értelmezéseik gyakran elárulják, hogy valójában nem teljesen értik, mi is zajlik az általuk nézett műsorokban. Ez bizonyos esetekben akár indokolatlan félelmet vagy haragot is szülhet. Ez jellemezi az iskolát végzettek egy részét is.

A média mellett fontos információs csatorna számukra a város, a vizsgált falu esetében Papantla és egy távolabbi nagyváros, Poza Rica is. Többen dolgoznak ezekben a városokban, mint zöldségárus, raktáros, bolti eladó, taxis, vagy más munkakörben. Ők is új információkat kapnak a városi munkájuk során. De a város nincs zárva a falu többi lakója előtt sem, ha valamit vásárolni kell, vagy ügyeket intézni. A falu lakosságának nagy része rendszeresen jár a városba, ugyanakkor vannak olyanok is, akik nagyon ritkán, és vannak, akik szinte soha nem lépnek ki a faluból, így a városban megtanulható ismeretek nem jutnak el hozzájuk.

Ezen kívül a migrációval, vagyis a nagyvárosokba való vándorlással megjelennek az utazással és a nagyvárosi élettel összefüggő ismeretek. Ezeket az elvándorolt emberek osztják meg a faluban lakókkal, amikor akár ünnepekre, akár véglegesen visszatérnek. A legújabb példa az elvándorlásra az egyetemre felvett néhány diák, illetve a külföldi ösztöndíjat elnyert tanuló. Ő Brazíliáról és Argentínáról mesélt ismerőseinek, illetve olyan mexikói államokról, ahol más még nem járt.

A felsorolt információs csatornák természetesen az iskolát végzett embereknek is ugyanúgy rendelkezésére állnak, mint a kevésbé tanultaknak. Az információkat pedig a faluban szájról szájra adják tovább.

Összegzés

A modernizációs folyamatokon keresztül a technikai fejlődés mellett sok újdonság érkezik az indián falvakba. Ilyen az állami iskolarendszerbe való bekapcsolódás vagy az infrastruktúra kiépítése. Az iskolai oktatás hatékonysága és a tananyag valódi célszerűsége egy újabb tanulmány témája lehetne, mindenesetre az látható, hogy az iskolát végzett emberek a világról sokkal többet tudnak, mint szüleik, ugyanakkor az iskolai tananyaggal kapcsolatos valódi tárgyi tudásuk hagy némi kívánnivalót maga után. A modernizációs folyamatok során azonban nem csak az iskolában lehet új ismeretekre szert tenni, hanem számos új csatorna létezik, amely hozzájárul a tanuláshoz. Ilyen a média, a közeli városok látogatása, és az olyan emberek beszámolóí, akik távoli tájakon is jártak. Így a modernizáció során nemcsak azok tanulnak, akiknek lehetőségük van beülni az iskolapadba, hanem azok is, akik

már kiestek az iskolás korból. Ismereteik más, formális, illetve informális csatornákon keresztül folyamatosan bővülnek. Vagyis összegezve az mondható el, hogy a technikai, gazdasági és társadalmi változások hatására a vizsgált indián faluban a tanulás két párhuzamos síkon zajlik.

Felhasznált irodalom

- Lajos Veronika (2013): A modernitás eleganciája. A kritikai szembenézés társadalomtudományi gyakorlatának néhány aspektusa. In: *Kultúra és Közösség*. IV évfolyam, 2013/IV. szám. 43–54. URL: http://www.kulturaeskozosseg.hu/pdf/2013/4/2013_4_05.pdf. Letöltve: 2020. 01. 06.
- Reyes, E. Govanni (2009): Teorías de desarrollo económico y social: articulación con el planteamiento de desarrollo humano. In: *Tendencias*. Vol. X., No. 1. Primer semestre, Universidad de Nariño, Facultad de Ciencias Económicas y Administrativas. 117–142.
- Ságvári Bence (2009): *Kultúra és Gazdaság. Az értékek szerepe a gazdasági fejlődésben. Elmélet és empiria*. Budapest, ELTE TÁTK, Szociológiai Doktori Iskola, doktori disszertáció.
- Sárkány Mihály (2012): Bevezetés. In: uő (szerk.): *Ethno-Lore XXIX*. Budapest, MTA Bölcsészstudományi Kutatóközpont Néprajztudományi Intézet. 11–17. URL: <https://nti.btk.mta.hu/images/evkonyv/2012/sarkanymihaly.pdf>. Letöltve: 2020. 01. 06.
- Schiller Katalin (2007): Halottak napja. Egy katolikus (?) ünnep a totonákoknál. In: *NyelvVilág* 6. BGF KVIK Turizmus-, Vendéglátás Szaknyelvi Intézeti Tanszék. 11–20.
- Schiller Katalin (2019a): *A piacozási szokások gazdasági antropológiája a mai Mexikóban. Tototnák női munka Papantlánban*. Budapest, ELTE BTK, Történelemtudományi Doktori Iskola, Európai Etnológia Program. Doktori disszertáció.
- Schiller Katalin (2019b): Antropológiai terepmunka Mexikóban – beilleszkedés egy indián közösségbe. In: *NyelvVilág* 22. A BGE Idegennyelvi és Kommunikációs Intézetének szakmai kiadványa. Budapest, 55–62.
- Szász Antónia (2008): Kultúrák diverzitása, modernitások pluralitása. A sokféle modernitás elmélete mint lehetséges interpretációs keret. In: *Kultúra és Közösség*. 12.évf. 4. szám. 1–9. URL: http://epa.oszk.hu/02900/02936/00027/pdf/EPA02936_kultura_es_kozosseg_2008-04_005-013.pdf. Letöltve: 2020. 01. 06.
- <https://www.gob.mx/becasbenitojuarez>. Letöltve: 2020.01.10.

nyv